

การศึกษาแรงจูงใจต่อการทำเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกร ตำบลภูเขาทอง
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านของพ่อ
A Study of Motivation for Organic Farming by Farmers Group in Phu Khao Thong
Sub-District Phra Nakhon Si Ayutthaya Province a Case Study of
Learning Center Fathers House

พรรณวิษา ชื่นบาน¹

หทัยรัตน์ บุญโยปษัณณ์²

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อศึกษาแรงจูงใจต่อการทำเกษตรอินทรีย์และกระบวนการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านของพ่อ ตำบลภูเขาทอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รวมถึงเพื่อศึกษาผลที่ตามมาหลังจากการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพในการสัมภาษณ์เชิงลึกจากเกษตรกรของศูนย์การเรียนรู้จำนวน 10 คน ผลการศึกษาพบว่า แรงจูงใจในการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร คือปัญหาสุขภาพและลดค่าใช้จ่ายในการซื้อปุ๋ยเคมี ต่อมากระบวนการในการทำเกษตรอินทรีย์พบว่าเจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้มีกระบวนการการเรียนรู้มีความใฝ่รู้ใฝ่ศึกษาในการหาข้อมูลเพื่อลงมือทำเกษตรอินทรีย์โดยเจ้าหน้าที่มีขั้นตอนในการทำเกษตรอินทรีย์ คือ การเลือกพื้นที่ การวางแผนป้องกันสารเคมีจากภายนอก การเลือกพันธุ์ที่เหมาะสมกับพื้นที่ การนำเมล็ดพันธุ์ที่เลือกมาลงพื้นที่ที่เตรียมไว้ และสุดท้ายการบำรุงแปลงเกษตรด้วยน้ำหมักชีวภาพ ผลที่ตามมาหลังจากการทำเกษตรอินทรีย์พบว่า เป็นการใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์ทำให้เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนและหน่วยงาน มีชุมชนและอีกหลายหน่วยงานที่เข้ามาเรียนรู้ ทำให้คนในชุมชนและหน่วยงานที่เข้ามาเรียนรู้เกิดอาชีพเสริมจากการศึกษาในศูนย์และยังส่งผลให้บริเวณพื้นที่มีสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้นผลมาจากการทำเกษตรอินทรีย์

คำสำคัญ: เกษตรอินทรีย์ เศรษฐกิจพอเพียง แรงจูงใจ

Abstract

This research There is a purpose in the study to study the motivation for organic farming and the organic farming of farmers. In Daddy's Home Sufficiency Economy Learning Center, Mt. Thong Subdistrict, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. In addition, to study the consequences after farmers' organic farming, using qualitative research methods in in-depth interviews from 10 farmers of the Learning Center, the study found that farmers' motivation for organic farming is health problems and reduces the cost of buying chemical fertilizers. Later, the process of intra-farming showed that the learning center staff had an ambition to learn how to find information to do organic farming. Choosing the right breed for the area Finally, the maintenance of agricultural plots with bio-fermented water. As a result, after organic farming, it was found that the use of the area was beneficial, making it acceptable for people in the community and agencies. There are many communities and agencies that come to learn. As a result, people in the

¹ นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาเพื่อการพัฒนา ภาควิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

² อาจารย์ที่ปรึกษาภาควิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

community and agencies who come to learn are further employed by studying in the center and also resulting in a better environment as a result of organic farming.

Keywords: Organic farming sufficiency economy motivation

บทนำ

สถานการณ์โลกในปัจจุบัน ผู้บริโภคให้ความสนใจเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพเพิ่มขึ้น กระแสการบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์เพื่อดูแลรักษาสุขภาพ จึงได้เพิ่มความต้องการของการตลาดมากยิ่งขึ้น ทั้งในตลาดในประเทศและนอกประเทศ แต่ขั้นตอนการผลิตนั้นยังใช้ยาฆ่าแมลงและปุ๋ยเคมีเป็นจำนวนมาก ซึ่งทำให้ส่งผลกระทบต่อร่างกายของผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม จึงทำให้เกิดกระแสในการหาแนวทางการทำเกษตรอินทรีย์โดยหลีกเลี่ยงการทำเกษตรที่ใช้สารเคมี ซึ่งกระแสนี้ส่งผลทำให้เกิดตลาดสินค้าสำหรับผลผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ แต่ก็ยังมีการทำเกษตรอินทรีย์เป็นส่วนน้อยมาก เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับปัจจุบัน จากกระแสที่กำลังจะเกิดขึ้นนั้นจึงทำเกษตรอินทรีย์มีการพัฒนาการเกษตรในประเทศไทยในปัจจุบันให้มีการเจริญเติบโตทางด้านเกษตรมากยิ่งขึ้น ทำให้โครงสร้างการผลิตของประเทศไทยในปัจจุบันได้เร่งรัดเข้าสู่ระบบอุตสาหกรรม ทำให้พื้นที่การเกษตรของประเทศไทยลดน้อยลงมาเรื่อย ๆ แรงงานด้านเกษตรหายากยิ่งขึ้น ต้นทุนการผลิตสูงมากขึ้น และปัจจัยอื่น ๆ อีกมากมาย ปัจจัยเหล่านี้ทำให้สินค้าการเกษตรของประเทศไทยหลายชนิดที่เกษตรกรผลิตมาเป็นระยะเวลานาน ประสบปัญหาถูกแย่งการตลาดและโดนกดราคาให้ต่ำ

ประกอบกับที่ผ่านมา ประเทศไทยทำการเกษตรยังชีพ จึงไม่ต้องพึ่งสารเคมีหรือปุ๋ยเคมี แต่ปัจจุบันการเกษตรของประเทศไทยได้เปลี่ยนไป นอกจากการผลิตเพื่อบริโภคภายในครอบครัวแล้ว ยังผลิตเพื่อการค้าขาย ดังนั้นรูปแบบการผลิตทางการเกษตรจึงเปลี่ยน และส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เพราะทำให้สิ่งแวดล้อมเสียสมดุลเป็นอย่างมาก และการทำเกษตรกรของประเทศไทยมักประสบปัญหาเกี่ยวกับการขาดทุนซึ่งหนึ่งในสาเหตุของปัญหานั้น เกิดจากรายจ่ายในการจัดซื้อสารเคมีหรือปุ๋ยเคมีจำนวนมากเพื่อนำมาใช้ในการเร่งผลผลิต และผลที่ได้คือราคาของผลผลิตไม่เป็นไปตามเป้าที่ตั้งไว้ ผลผลิตไม่ได้สูงตามสัดส่วนของต้นทุนที่สูง ทำให้เกษตรกรขาดทุนและมีหนี้สินเพิ่มเป็นจำนวนมากขึ้น จนรัฐบาลได้กำหนดนโยบายส่งเสริมการเกษตรทางเลือกเพื่อสนับสนุนการทำเกษตรแบบผสมผสาน เช่น การทำเกษตรธรรมชาติ และเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งการผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของการทำเกษตรอินทรีย์และเป็นสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของประเทศ

เมื่อปี ค.ศ. 1750 ทิศทางการพัฒนาของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกมุ่งเป้าไปที่การพัฒนาด้านเศรษฐกิจโดยใช้อุตสาหกรรมเป็นฐานระบบการผลิต เพื่อให้สินค้าที่มีปริมาณที่มากด้วยต้นทุนต่ำแต่ให้กำไรสูงตามตามแนวคิดระบบทุนนิยม (Capitalism) ต่อมากระแสโลกาภิวัตน์กระตุ้นการผลิตและการบริโภคทั่วโลกเพิ่มขึ้นอย่างมาก การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในการผลิตและบริโภคเพื่อสนองความต้องการของมนุษย์โดยไม่คำนึงถึงข้อจำกัดทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ระบบนิเวศถูกทำลาย เช่น การเกิดภาวะโลกร้อน ภัยแล้ง ไฟไหม้ป่า น้ำท่วม เป็นต้น (มณ ใจสมัคร, 2558)

ประเทศไทยและประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก รวม 189 ประเทศจึงรวมตัวกันในการประชุมองค์การสหประชาชาติที่มหานครนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา องค์การสหประชาชาติ จึงได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาขึ้นโดยอาศัยกรอบความคิดที่มองการพัฒนาเป็นมิติ (Dimensions) ของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ให้มีความเชื่อมโยงกัน เรียกว่า เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ Sustainable Development Goals (SDGs)

สำหรับประเทศไทยนอกจากจะพัฒนาใน 3 มิติ คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมตาม แนวทางของ SDGs แล้ว ประเทศไทยยังให้ความสำคัญกับมิติทางด้านวัฒนธรรมอีกด้วย และการจะบรรลุ ความสำเร็จของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้นั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระมหากษัตริย์นักพัฒนา ที่ทรงได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางทั้งในประเทศและระดับนานาชาติได้พระราชทานเข็มทิศการพัฒนา ไว้ให้ทุกภาคส่วนน้อมนำไปประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม นั่นคือ หลักปรัชญา

ของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นแนว พระราชดำริที่ตั้งอยู่บนรากฐานของวัฒนธรรมไทย เป็นแนวทางการพัฒนาบนพื้นฐานของ ทางสายกลางและ ความไม่ประมาท คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเอง ตลอดจนใช้ความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ซึ่งจะนำไปสู่ความสุขในการดำเนินชีวิตและสร้างสัมฤทธิ์ผลแห่งการ พัฒนาที่ยั่งยืน ได้อย่างแท้จริง (เกษร เกษมขันธ์ยศ, 2563)

การทำเกษตรอินทรีย์ถือว่าเป็นระบบหนึ่งของการผลิตทางการเกษตรที่อยู่ในทางเลือกของการพัฒนาการเกษตรแบบ ยั่งยืน (Sustainable Agriculture) เกษตรอินทรีย์ถือว่าเป็นระบบการเกษตรที่ไม่ใช้สารเคมีหรือสารสังเคราะห์โดยกรรมวิธีทาง เคมีต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงการใช้ปุ๋ยเคมีในการปรับปรุงดินและการใช้สารเคมีในการควบคุมศัตรูพืช แต่จะเน้นในการนำสิ่งที่เป็ นธรรมชาติมาใช้ เช่น เศษเหลือจากการทำการเกษตรต่าง ๆ กลับมาใช้ประโยชน์ หรือในบางครั้งอาจจะมีนำเอาสิ่งที่มีชีวิต เช่น จุลินทรีย์บางชนิดเข้ามาช่วยในกิจกรรมการเกษตร เพื่อเป็นการเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้แก่ดิน จะให้ความสำคัญแก่ปุ๋ย ธรรมชาติและ ปุ๋ยอินทรีย์เป็นหลักในการทำเกษตรอินทรีย์ ในกรณีที่เกิดปัญหาการระบาดของศัตรูพืชก็จะปล่อยให้ศัตรู ธรรมชาติ ควบคุมพืชเอง หรือใช้การควบคุมโดยใช้วิธีชีวภาพ หรืออาจจะใช้สารสกัดจากพืชในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช ซึ่งเป็น จุดเริ่มต้นของการส่งเสริมให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนแปลงวิธีการผลิตหันมาทำการเกษตรอินทรีย์ (ทัศนีย์ เศรษฐ์บุญสร้าง, 2555)

ในปัจจุบันการตลาดของเกษตรอินทรีย์ ได้มีการขยายตัวไปอย่างรวดเร็ว เนื่องจากเกิดกระแสการดูแลสุขภาพ ภาพ มากยิ่งขึ้น ทำให้ผู้บริโภคหันมาใส่ใจในเรื่องของการเลือกซื้ออาหาร ผัก และผลไม้ที่ปลอดภัยและปราศจากสารเคมีต่าง ๆ ที่ เป็นพิษต่อร่างกาย ด้วยเหตุนี้เกษตรกรหลายรายจึงหันมาใช้วิธีการทำเกษตรแบบเกษตรอินทรีย์ เพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิต และได้ผลผลิตที่เป็นที่ต้องการของตลาด การประยุกต์ใช้ธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด ลดการใช้ปัจจัยการผลิตภายนอกและ หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีหรือปุ๋ยเคมี ซึ่งวิธีการทำเกษตรแบบนี้จะไม่เป็นอันตรายต่อผู้ผลิตและบริโภค ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจ พอเพียงบ้านของพ่อมีจุดเด่นในเรื่องของความพอเพียง และการทำเกษตรอินทรีย์ แนวคิดที่มาของการก่อตั้งศูนย์การเรียนรู้ นี้ จากการได้น้อมนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ 9 มาสร้างเป็นแหล่งเรียนรู้และเผยแพร่ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นแนวคิดที่มาของการเริ่มก่อตั้งเกิดจากประธานศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านของพ่อ คุณอัมรินทร์ เซ็นเสถียร ที่มีความตั้งใจอยากให้คุณพ่อได้พักผ่อนในวัยเกษียณ ให้คุณพ่อได้สัมผัสกับธรรมชาติได้อยู่กับธรรมชาติ และเกิด แรงบันดาลใจในวัยเด็กที่บ้านอยู่กับธรรมชาติสามารถหาของกินได้จากสิ่งรอบตัว จึงอยากเติมเต็มชีวิตในวัยเด็ก ภายในศูนย์ การเรียนรู้จัดแสดงเกี่ยวกับโครงการพระราชดำริ แปลงสาธิตการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์และให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลผัก อินทรีย์ การสอนทำน้ำหมักชีวภาพ และการเลี้ยงสัตว์ อยากทำให้พื้นที่ตรงนี้ให้เป็นประโยชน์ จึงก่อตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้ เศรษฐกิจพอเพียงบ้านของพ่อแห่งนี้ขึ้นมา เพื่อให้เป็นประโยชน์กับเด็กและประชาชนที่สนใจได้มาศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตแบบ พอเพียง การทำเกษตรอินทรีย์และภูมิปัญญาชาวบ้าน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแรงจูงใจต่อการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง บ้านของพ่อ ตำบล ภูเขาทอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษากระบวนการการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง บ้านของพ่อ ตำบลภูเขาทอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อศึกษาผลที่ตามมาหลังจากการทำเกษตรอินทรีย์ของ ในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านของพ่อ ตำบล ภูเขาทอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตในด้านเนื้อหาของการศึกษา

ผู้วิจัยได้ศึกษาแบบแผนพัฒนา โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

- 1.1 เพื่อศึกษาแรงจูงใจต่อการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง บ้านของพ่อ ตำบลภูเขาทอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- 1.2 เพื่อกระบวนการการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง บ้านของพ่อ ตำบลภูเขาทอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- 1.3 เพื่อศึกษาผลที่ตามมาหลังจากการทำเกษตรอินทรีย์ของ ในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านของพ่อ ตำบลภูเขาทอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. ขอบเขตในด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ เป็นบุคลากรของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง บ้านของพ่อ ตำบลภูเขาทอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีเจ้าหน้าที่ทั้งหมด 10 คน โดยผู้วิจัยทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย นักปราชญ์ด้านการทำเกษตรอินทรีย์ของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง บ้านของพ่อ จำนวน 1 คน และบุคลากรที่มีประสบการณ์ด้านการทำเกษตรอินทรีย์ของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง บ้านของพ่อ จำนวน 9 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกมีรายละเอียด ดังนี้

1. พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา

พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้คือ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง บ้านของพ่อ ตำบลภูเขาทอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งนี้เนื่องจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นจังหวัดที่มีการทำการเกษตรโดยเฉพาะการทำเกษตรอินทรีย์อย่างแพร่หลาย และมากที่สุดแห่งหนึ่งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษาคั้งนี้ คือ

- 2.1 นักปราชญ์ด้านเกษตรอินทรีย์ โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกคือ ประการที่หนึ่งเป็นนักปราชญ์ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ที่มีความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านของพ่อ จำนวน 1 คน
- 2.2 เกษตรกรที่เป็นเจ้าหน้าที่ในการทำเกษตรอินทรีย์ในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านของพ่อ จำนวน 9 คน

3. ขั้นตอนในการวิจัย

ในการศึกษาคั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 3.1 ขั้นในการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น โดยการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตร บทบาทของนักปราชญ์ที่ทำการเกษตร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทำเกษตรอินทรีย์
- 3.2 ขั้นเตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อใหญ่ที่ต้องการศึกษาไว้ก่อนแล้ว จึงเขียนหัวข้อย่อยและคำถามในแต่ละข้อ คำถามเป็นคำถามที่มีลักษณะเป็นปลายเปิด โดยใช้เวลาในการสัมภาษณ์เชิงลึกประมาณ 1 ชั่วโมง
- 3.3 ขั้นก่อนลงสนาม ผู้วิจัยจะขอหนังสือแนะนำตัวจากทางคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และนำไปติดต่อประสานงานในพื้นที่เพื่อนัดวัน เวลา และสถานที่ในการดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่าง
- 3.4 ขั้นการลงสนาม หลังจากนัดวันเวลา สถานที่ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลตามที่ได้วางแผนการเก็บข้อมูลไว้

4. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับนักปราชญ์ที่ทำการเกษตรอินทรีย์และ เกษตรกรที่เป็นเจ้าหน้าที่ทำงานร่วมกับนักปราชญ์ ของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านของพ่อ ตำบลภูเขาทอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้เวลาในการเก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564 ถึง 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย

5.1 แบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบและข้อมูลพื้นฐานของของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง บ้านของพ่อ

5.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นวิธีพูดคุยซักถามแบบตัวต่อตัวระหว่างนักปราชญ์ที่ทำเกษตรกับผู้วิจัยซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ทั้งนี้โดยผู้วิจัยมีแนวคำถาม (Guideline) ที่ได้กำหนดขึ้นอย่างครอบคลุมรอบด้านต่อประเด็นปัญหาวิจัย ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเกิดปรากฏการณ์การทำงานของนักปราชญ์ที่ทำเกษตร สำหรับใช้เป็นแนวสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลุ่มลึก ละเอียดถี่ถ้วน และสามารถสะท้อนข้อมูลความจริงที่หลากหลายเพียงพอต่อการนำมาวิเคราะห์เพื่อตอบต่อประเด็นปัญหาการวิจัยต่อไป การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบรายบุคคลนี้ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์จำนวนทั้งสิ้น 10 คน

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งเป็นการวางระบบข้อมูลโดยการจัดประเภท (Categories) ของคำถามและข้อความที่จะวิเคราะห์ตรงตามปัญหาการวิจัย ในขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นเป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยได้ทำการตีความ และให้ความหมายแก่ข้อมูลที่ (Making interpretation) ที่ได้จากการถอดคำสัมภาษณ์จากแถบบันทึกเสียง หรือจากข้อมูลที่จัดบันทึกและรวมทั้งจากการสังเกตผู้ให้ข้อมูลหลัก แล้วนำมาอ่านทบทวนทั้งหมดอีกครั้ง เพื่อวิเคราะห์ ตีความในแต่ละบรรทัดและนำมาเรียบเรียง เขียนบรรยายในลำดับต่อไป ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์นั้นจะนำไปสู่การสร้างข้อมูลนำเสนอ เชิงทฤษฎีต่อไป ทั้งนี้ผู้วิจัยได้คำนึงถึงความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูลอย่างมีความรับผิดชอบ และซื่อสัตย์ในจรรยาบรรณของการวิจัยในครั้งนี้

ผลการวิจัย

1. แรงจูงใจในการทำเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกร ตำบลภูเขาทอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กรณีศึกษา ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านของพ่อ

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้ จำนวน 10 คน เพื่อนำมาวิเคราะห์เนื้อหาแรงจูงใจในการทำเกษตรอินทรีย์จากการสัมภาษณ์ พบว่า

1.1. **ด้านสุขภาพ** ปัญหาด้านสุขภาพเป็นของสาเหตุหลักที่ทำให้เจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้เปลี่ยนวิถีคิดในการผลิตในการเพาะปลูกจากการทำเกษตรที่ใช้สารเคมีมาเป็นเกษตรแบบอินทรีย์ จากการที่เจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้ได้ทำการเพาะปลูกที่ใช้สารเคมีเป็นตัวเร่งผลผลิตเพื่อให้ทันต่อความต้องการ โดยไม่คำนึงถึงผลข้างเคียงจากการใช้สารเคมีที่ใช้ในการฉีดพ่นในพืชผลในแต่ละครั้ง เจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้จึงเป็นผู้ที่มีโอกาสเสี่ยงสูงจากผลข้างเคียงของการใช้สารเคมีในการเพาะปลูก ยกตัวอย่างเช่น เจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้บางคนมีลักษณะอาการจากสารเคมีที่ตกค้างในร่างกายมีการแสดงอาการที่หนักหรือสาหัส ต้องไปพบแพทย์เป็นประจำ

1.2. **ลดค่าใช้จ่ายในการซื้อปุ๋ยเคมี** เจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้ต่างก็มีความตั้งใจมุ่งมั่นที่จะทำการผลิตเพาะปลูกเกษตรอินทรีย์เพื่อให้ได้ผลผลิตการเกษตรอินทรีย์ในปริมาณที่เพียงพอ จึงได้คำนึงถึงต้นทุน ค่าใช้จ่ายหรือกำไรในการเพาะปลูกในแต่ละครั้ง จึงทำให้เจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้ได้กลับมาทบทวน และตระหนักถึงค่าใช้จ่ายของตนเองมากขึ้น ต่อมาเจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้ได้ควบคุมค่าใช้จ่าย และลดค่าใช้จ่ายในการทำเกษตรโดยการไม่ใช้ปุ๋ยเคมีโดยการเลิกใช้ปุ๋ยเคมี สารเคมี ยาฆ่า

แมลง แล้วหันกลับมาใช้น้ำหมักชีวภาพเพื่อการทำเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้ต่างก็รู้สาเหตุที่ทำให้ต้นทุนค่าใช้จ่ายในการเพาะปลูกแล้ว จึงมองเห็นวิธีหรือช่องทางในการลดค่าใช้จ่ายต้นทุนในการเพาะปลูกแต่ละครั้ง

2. กระบวนการการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรประกอบด้วย ดังนี้

2.1 กระบวนการการเรียนรู้มีความใฝ่รู้ใฝ่ศึกษา กระบวนการเรียนรู้จึงเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการทำเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งจากการพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ของศูนย์การเรียนรู้ที่ทำเกษตรอินทรีย์นั้น ประกอบด้วยกระบวนการคิดแบบวิทยาศาสตร์ซึ่งเจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้มักจะทดลอง คิดค้นสูตรน้ำหมักชีวภาพต่าง ๆ หรือแม้แต่ปุ๋ยชีวภาพชนิดต่าง ๆ เป็นต้น

2.2 กระบวนการทำเกษตรอินทรีย์ เจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้ยังมีขั้นตอนในการทำเกษตรอินทรีย์ ซึ่งในกระบวนการทำเจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้ได้นำข้อมูลและประสบการณ์ในการศึกษาเรียนรู้มา มาประกอบในการตัดสินใจและลงมือทำด้วยตนเอง จนเกิดทักษะ และเติมความรู้โดยใหม่โดยการปฏิบัติ จนประสบความสำเร็จ โดยมีขั้นตอนดังนี้ (1) เลือกพื้นที่ที่ปลูกโดยให้อยู่ห่างจากพื้นที่แปลงปลูกสารเคมี (2) วางแผนจัดการป้องกันสารเคมีจากภายนอก (3) การเลือกพันธุ์ที่เหมาะสมกับพื้นที่ (4) นำเมล็ดพันธุ์ที่เลือกไว้ลงพื้นที่ที่เตรียมไว้ (5) บำรุงแปลงเกษตรด้วยน้ำหมักชีวภาพหรือปุ๋ยชีวภาพ

3. ตามมาหลังจากการทำเกษตรอินทรีย์ของศูนย์การเรียนรู้ผลที่ได้ประกอบด้วย 4 ประเภท ดังนี้

3.1 การใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์ จากพื้นที่ของศูนย์การเรียนรู้พื้นที่เพียง 3 ไร่ครึ่ง ที่ตั้งอยู่ตำบลภูเขาทอง ซึ่งเจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้มองเห็นคุณค่าของพื้นที่เพียงเล็กน้อย แล้วนำเอาหลักคิดที่รัชกาลที่ 9 สอนไว้นำมาปรับใช้กับพื้นที่ของตนเอง หลักคิดที่กล่าวคือ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการใช้พื้นที่เพียงเล็กน้อยให้เกิดประโยชน์สูงสุด เจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้ต่างก็ได้ร่วมมือกันพัฒนาพื้นที่ตามหลักคำสอน จากที่พื้นที่ว่างเปล่ายังไม่ได้ใช้งาน จนทุกวันนี้เจ้าหน้าที่ต่างพากันพัฒนาจนประสบความสำเร็จมาเป็นพื้นที่ให้ความรู้แก่ประชาชน ในการพัฒนาพื้นที่ของศูนย์การเรียนรู้โดยการเริ่มจากการแบ่งพื้นที่ปลูกข้าว ขุดสระ ขุดคลอง ทำเกษตร ปลูกต้นไม้ยืนต้น และคอกสัตว์ เป็นต้น

3.2. การเป็นที่ยอมรับของชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ เจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้ปรับเปลี่ยนวิธีการทำเกษตรโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ตามความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้เองที่ตระหนักรู้จนก่อให้เกิดความเข้าใจ และใส่ใจจนเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ แล้วยังสามารถต่อสู้กับปัญหา และอุปสรรคจากการ ทำเกษตรที่ใช้สารเคมีและปรับเปลี่ยนมาสู่การทำเกษตรอินทรีย์จนทำให้เจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้สามารถคลี่คลายปัญหา อุปสรรคในการเพาะปลูกได้จนประสบความสำเร็จ ซึ่งคนที่เข้ามาเรียนรู้ เช่น คนในชุมชน โรงเรียน หน่วยงานภาครัฐ และ เอกชน ต่างก็ให้การยอมรับในการแพร่กระจายความรู้และแนวคิดจนเกิดการเปลี่ยนทางสังคมขึ้น มาเป็นสังคมที่ติดต่อสื่อสาร สังคมบทบาทหน้าที่ ระบบสังคมและความเป็นอยู่ของคน การติดต่อสื่อสารของคนที่เกิดจากการพูดคุยของบุคคล ในลักษณะบุคคลหนึ่งถ่ายทอดความคิดใหม่และเป็นที่ยอมรับของคน

3.3. การสร้างอาชีพเสริมให้กับชุมชน เจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้ได้พัฒนาการเกษตรและพัฒนาศูนย์การเรียนรู้มาเรื่อย ๆ โดยอาศัยการเรียนรู้และประสบการณ์ที่เจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้มี ผ่านขั้นตอนการลงมือทำ ลองผิดลองถูกสู่ความสำเร็จในการประกอบอาชีพ ทางศูนย์การเรียนรู้ก็ได้มีการสอนประกอบอาชีพ เช่น อาชีพทำไข่เค็ม อาชีพทำขนมหวาน อาชีพการเกษตร ทำปุ๋ยชีวภาพ และอาชีพเลี้ยงสัตว์ แต่ละอาชีพที่ทางศูนย์การเรียนรู้ได้นำมาสอนนั้น ได้ผ่านประสบการณ์ของเจ้าหน้าที่มาแล้ว ซึ่งทำแล้วทำให้เจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้เกิดรายได้เสริมในการทำสิ่งที่กล่าวมานั้น แสดงให้เห็นถึงประสบการณ์จริงและสามารถสร้างรายได้จริง ซึ่งเจ้าหน้าที่ได้ทำเป็นตัวอย่างเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือกับคนในชุมชน

3.4. การมีสภาพแวดล้อมดีขึ้น หลังจากเปลี่ยนการทำเกษตรแบบเดิมคือการพึ่งสารเคมี มาเป็นการใช้ปุ๋ยอินทรีย์แทนทำให้สภาพแวดล้อมภายในบริเวณของศูนย์การเรียนรู้ดูสดใสมากขึ้น บริเวณของศูนย์มีความชุ่มชื้นมากขึ้น และกลับมาอุดมสมบูรณ์อีกครั้ง สภาพดินภายในศูนย์การเรียนรู้เต็มไปด้วยแร่ธาตุ และดินมีใยอาหารมากขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับการใช้สารเคมีทำให้ดินที่ใช้ในการเพาะปลูกครั้งต่อ ๆ ไปแข็งแรง ดินไม่กระด้าง

ภาพที่ 1 สภาพพื้นที่ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านของพ่อ
ที่มา : เพจศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านของพ่อ (2564)

สรุปและอภิปรายผล

จากการการศึกษาแรงจูงใจต่อการทำเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกร ตำบลภูเขาทอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านของพ่อครั้งนี้ ข้อมูลได้จากงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก สังกัด เป็นวิธีพูดคุยซักถามแบบตัวต่อตัวระหว่างเจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้กับผู้วิจัยซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ทั้งนี้โดยมีแนวคำถาม (Guideline) ที่ได้กำหนดขึ้นอย่างครอบคลุมรอบด้านต่อประเด็นปัญหาวิจัย และสามารถสะท้อนข้อมูลความเป็นจริงที่หลากหลายเพียงพอต่อการนำมาวิเคราะห์เพื่อตอบประเด็นปัญหาการวิจัย การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบรายบุคคล นี้ผู้วิจัยได้เลือกเจ้าหน้าที่ของศูนย์การเรียนรู้ทั้งหมด 10 คน เป็นผู้ชาย 8 คน และผู้หญิง 2 คน มีอายุระหว่าง 35 – 75 ปี จาก การศึกษามูลข้อค้นพบของปรากฏการณ์ที่เป็นแรงจูงใจต่อการทำเกษตรอินทรีย์ดังต่อไปนี้

1. แรงจูงใจของการเปลี่ยนจากการทำเกษตรที่ใช้สารเคมีมาสู่การทำเกษตรแบบอินทรีย์ ประกอบด้วย ดังนี้

1.1. ปัญหาสุขภาพ ซึ่งพบลักษณะอาการเจ็บป่วยอย่างรุนแรงที่มีลักษณะอาการเช่น อาการเลือดมีสีเข้ม บางครั้งแค้ ได้กลิ่นของสารเคมี ยาฆ่าแมลงที่ใช้กับพืชผลทางการเกษตรก็เกิดอาการหน้ามือ คลื่นไส้ เป็นลม วิงเวียนศีรษะติดต่อกันเป็น เวลานาน หรือผื่นหนังบริเวณที่โดนสารเคมี เช่น แขนและเท้า ขามีสีดำ ผิวไหม้ แสบคันบริเวณแผล นอกจากนี้ในลักษณะของ อาการเจ็บป่วยที่รุนแรงน้อยลงมาพบในเจ้าหน้าที่ของศูนย์การเรียนรู้ที่มีอาการ เช่น ปวดท้อง ท้องเสีย วิงเวียนศีรษะ คลื่นไส้ หน้ามือ เป็นลมเวลาออกแดดจัด ๆ เป็นต้น ซึ่งเป็นผลจากการใช้สารเคมี ผลการวิจัยจึงสอดคล้องกับแนวคิดของ Abraham H.Maslow (เกียรติพงษ์ อุดมธนะธีระ 2561) ได้กล่าวว่า มนุษย์มีความต้องการของมนุษย์ เพื่อตอบสนองความต้องการของ ตนเอง ความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย พบว่า เจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้มีความต้องการความปลอดภัยทางด้านร่างกาย ซึ่ง จากที่เคยทำเกษตรเคมีทำให้เจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้ได้รับผลกระทบจากสารเคมี เป็นผลตามร่างกาย ท้องเสีย หน้ามือ จึง ทำให้เจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้หันกลับมาดูแลตัวเองด้วยกินมาทำเกษตรอินทรีย์ เพื่อความปลอดภัยทางร่างกายของตัว เจ้าหน้าที่

1.2. ลดค่าใช้จ่ายในการซื้อปุ๋ยเคมี จากลักษณะดังกล่าวพบว่าเจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้ต่างก็มีความตั้งใจมุ่งมั่นที่จะ ทำการผลิตเพาะปลูกเกษตรอินทรีย์เพื่อให้ได้ผลผลิตการเกษตรอินทรีย์ในปริมาณที่เพียงพอ จึงได้คำนึงถึงต้นทุน ค่าใช้จ่าย หรือกำไรในการเพาะปลูกในแต่ละครั้ง จึงทำให้เจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้ได้กลับมาทบทวน และ ตระหนักถึงค่าใช้จ่ายของ ตนเองมากขึ้น โดยการเลิกใช้ปุ๋ยเคมี สารเคมี ยาฆ่าแมลงต่าง ๆ แล้วหันกลับมาใช้น้ำหมักชีวภาพเพื่อการทำเกษตรอินทรีย์ ด้วยความมุ่งมั่นของเจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้ในการประกอบอาชีพการทำเกษตรอินทรีย์ ได้ส่งผลให้ประสบความสำเร็จในการทำ เกษตร ทำให้รู้ถึงต้นตอสาเหตุของปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นและนำมาสู่การแก้ไขที่ถูกวิธีจึงทำให้เจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้ สามารถมีฐานะสภาพทางการเงินคล่องตัวมากขึ้นตามลำดับ ผลการวิจัยจึงสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับต้นทุนของ มนวิภา ผดุงสิทธิ (2556) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับต้นทุนว่า เป็นมูลค่าของทรัพยากรที่องค์กรได้ใช้ในการทำประโยชน์ เพื่อให้ไปสู่การ

บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ พบว่า เจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้มีต้นทุนในการทำเกษตรอินทรีย์ซึ่งเป็นจำนวนของเงินในการลงซื้อ เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟ และอื่น ๆ เป็นต้น

นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ของศูนย์การเรียนรู้ยังมีลักษณะของการไม่รู้ไม่ศึกษา กล่าวคือ เจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้ที่ทำเกษตรอินทรีย์ที่มีลักษณะของการไม่รู้ไม่ศึกษานั้น จะต้องเป็นคนที่ไม่คิด ไตร่ตรอง วิเคราะห์ในการทำเกษตรอินทรีย์อย่างมาก

2. กระบวนการการทำเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้ ประกอบด้วยสองประการ คือ

2.1. กระบวนการการเรียนรู้มีความไม่รู้ไม่ศึกษา จากลักษณะดังกล่าวพบว่า เจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้ที่ทำเกษตรอินทรีย์ เกิดความคิดนี้จากการที่ได้เข้าไปมีประสบการณ์ ศึกษา ดูงานในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จในการทำเสร็จอินทรีย์ เช่น การศึกษา คิดค้น รับประทานสูตรปุ๋ย หรือคิดสูตรน้ำหมักชีวภาพ เปลี่ยนแปลงแปลงเกษตร ให้เข้ากับท้องถิ่นหรือพื้นที่ของชุมชนของตนเอง ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่ สร้างวินัยและมีความอดสาหะในการทำเกษตรอินทรีย์ สามารถประกอบ

อาชีพทำการเกษตรอินทรีย์ได้เป็นอย่างดี และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้การเจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้รุ่นต่อไป ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับ ชยาพร วัฒนศิริ, และคณะ (2553) เรื่องศึกษาการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของไทย โดยมีปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จเกษตรอินทรีย์มีดังนี้ ความรู้ความเข้าใจในการทำเกษตรอินทรีย์ พบว่า เจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้มีความสนใจเกี่ยวกับข่าวสารการเกษตรอินทรีย์ และพร้อมที่จะศึกษาการทำเกษตรอินทรีย์ไปเรื่อย ๆ โดยไม่ปิดกั้นความรู้ใหม่ ๆ ที่จะเข้ามา เพื่อนำมาพัฒนาพื้นที่เกษตรของศูนย์และพร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้ใหม่ ๆ ให้แก่คนที่เข้ามาศึกษา และยังสอดคล้องกับ ภาณุพันธุ์ อินแก้ว และคณะ (2556) การศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จในการผลิตผักปลอดสารพิษและผักอินทรีย์ พบว่า ฤกษ์แจ แห่งความ สำเร็จในการผลิตผักปลอดสารพิษและผักอินทรีย์ ประกอบด้วยการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ซึ่งเห็นได้ว่า เจ้าหน้าที่ของศูนย์การเรียนรู้ ต่างให้ความร่วมมือในการพัฒนาแปลงเกษตรอินทรีย์ โดยต่างก็พากันศึกษาเพื่อที่จะหาแนวทางการทำเกษตรอินทรีย์ที่ดี ที่สุดและเหมาะสมแก่พื้นที่ของศูนย์และชุมชนรอบ ๆ ศูนย์โดยการลงมือทดลองผลิตเองด้วยตนเอง จนประสบความสำเร็จและนำความรู้ที่ตนเองมี มาแพร่ให้แก่คนที่เข้าไปศึกษา เช่น นักเรียน ครู คนในชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน

2.2. กระบวนการทำเกษตรอินทรีย์ จากลักษณะดังกล่าวยังพบว่า กระบวนการทำเกษตรอินทรีย์ของเจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้จนประสบความสำเร็จ ซึ่งในกระบวนการทำเกษตรอินทรีย์นั้นวิธีการทำเป็นขั้นตอนโดยเริ่มจาก (1) เลือกพื้นที่ที่ปลูก โดยให้อยู่ห่างจากพื้นที่แปลงปลูกสารเคมี (2) วางแผนจัดการป้องกันสารเคมีจากภายนอก (3) การเลือกพันธุ์ที่เหมาะสมกับพื้นที่ (4) นำเมล็ดพันธุ์ที่เลือกไว้ลงพื้นที่ที่เตรียมไว้ (5) บำรุงแปลงเกษตรด้วยน้ำหมักชีวภาพหรือปุ๋ยชีวภาพ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับ ยรรยง อินทร์ม่วงและคณะ (2550) ได้ศึกษาการจัดการระบบนิเวศฟาร์มเกษตรอินทรีย์ ของนายคาพันธ์ เหล่าวงศ์มี บ้านดอนแดง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า เจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้มีระบบแบบแผนเป็นขั้นตอนในการทำเกษตรอินทรีย์ โดยมีการจัดระบบเริ่มจากการเลือกเมล็ดพันธุ์ผักที่จะปลูก จนไปถึงขั้นตอนการบำรุงแปลงเกษตรด้วยน้ำหมักชีวภาพ

นอกจากนี้บุคลิกภาพก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เจ้าหน้าที่ของศูนย์การเรียนรู้ประสบความสำเร็จได้เช่นกัน กล่าวคือ เจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้ที่ทำเกษตรอินทรีย์ต่างล้วนมีทักษะ ความชำนาญในการทำเกษตรอินทรีย์ที่แตกต่างกัน ดังนั้น บุคลิกลักษณะหรือบุคลิกภาพจึงเป็นตัวบ่งชี้ในการสร้างการยอมรับแก่เจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้ที่ทำเกษตรอินทรีย์

3. ผลที่ตามมาหลังจากการทำเกษตรอินทรีย์ประกอบ ดังนี้

3.1. ใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์ จากลักษณะดังกล่าวยังพบว่า เจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้มองเห็นคุณค่าของพื้นที่เพียงเล็กน้อย แล้วนำเอาหลักคิดที่รัชกาลที่ 9 สอนไว้นำมาปรับใช้กับพื้นที่ของตนเอง หลักคิดที่กล่าวคือ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการใช้พื้นที่เพียงเล็กน้อยให้เกิดประโยชน์สูงสุด เจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้ต่างก็ได้ร่วมมือกันพัฒนาพื้นที่ตามหลักคำสอนจากที่พื้นที่ว่างเปล่ายังไม่ได้ใช้งาน จนทุกวันนี้เจ้าหน้าที่ต่างพากันพัฒนาจนประสบความสำเร็จมาเป็นพื้นที่ให้ความรู้แก่ประชาชน ในการพัฒนาพื้นที่ของศูนย์การเรียนรู้โดยการเริ่มจากการแบ่งพื้นที่โดยแบ่งเป็น พื้นที่ปลูกข้าว ขุดสระ ขุดคลอง ทำเกษตร ปลูกต้นไม้ยืนต้น และคอกสัตว์ เป็นต้น และผลการวิจัยยังสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงของ พรชัย

เจตนา (2556) ได้กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ถึง แนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนให้ดำเนินไปในทางสาย กลางของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ พบว่า เจ้าหน้าที่ที่สามารถพัฒนาพื้นที่เพียง 3 ไร่ครึ่งให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเจ้าหน้าที่มองเห็นคุณค่าของพื้นที่ แล้วนำพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ให้แก่คนในชุมชน และ หน่วยงานต่าง ๆ ได้เรียนรู้การทำเกษตรอินทรีย์ การทำขนมเพื่อเป็นแนวทางในการหารายได้เสริม โดยนำหลักคิดที่รัชกาลที่ 9 ทรงสอนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า ใช้พื้นที่เพียงเล็กน้อยให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3.2. เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนและหน่วยงาน ๆ จากลักษณะดังกล่าวยังพบว่า มีหลายหน่วยงานหรือองค์กรที่เข้า มาดูงานและศึกษางานในศูนย์การเรียนรู้ เช่น มูลนิธิกลุ่มเกษตรกร สถาบัน องค์กร หน่วยงาน ที่เข้ามามีบทบาทในการถ่าย ถอดทางสังคมผ่านกลุ่มเพื่อให้คนได้รู้จักพื้นที่ของศูนย์การเรียนรู้แห่งนี้ รวมถึงการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ต่าง ๆ หรือ สนับสนุนหาผู้ที่อยากเรียนรู้ด้านการทำเกษตรอินทรีย์ให้เข้ามาศึกษาเพื่อพัฒนาตนเองให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ และแสวงหาความรู้ เพื่อนำมาพัฒนาพื้นที่การเกษตรอินทรีย์ของศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งเห็นได้ว่าผู้คนที่เข้ามาศึกษา และเรียนรู้งานรวมถึงหน่วยงาน ภาครัฐและเอกชนได้ต่างก็ให้ความนับถือและยกย่องเจ้าหน้าที่ของศูนย์ในเรื่องของความรู้ความสามารถในการสอนหลักการทำ เกษตรอินทรีย์จนกลายเป็นที่รู้จักของคนที่ทำเกษตรอินทรีย์เหมือนกัน ผลการวิจัยจึงสอดคล้องกับแนวคิดของ (Abraham H.Maslow) ได้กล่าวว่า มนุษย์มีความต้องการของมนุษย์ คือความต้องการได้รับความนับถือยกย่อง (Self-Esteem needs) พบว่า เจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้ได้ทำมาทั้งหมดแล้วก็ต้องการนับถือยกย่องจากผู้คนและสังคม และสิ่งที่ทำให้คนที่เข้ามา ศึกษาและสังคมนับถือและยกย่องนั้นคือ ทักษะ กระบวนการทำงาน และความสามารถของเจ้าหน้าที่ในด้านการบริหารงาน ความคิดสร้างสรรค์ เนื่องจากวิธีคิดที่ก่อให้เกิดมุมมองใหม่ ๆ ที่แตกต่างไปจากคนอื่น ไม่ยึดติดกับรูปแบบเดิม ๆ แสวงหาความรู้ เพื่อนำมาพัฒนาพื้นที่การเกษตรอินทรีย์ของศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งเห็นได้ว่าผู้คนที่เข้ามาศึกษา และเรียนรู้งานรวมถึงหน่วยงาน ภาครัฐและเอกชนได้ต่างก็ให้ความนับถือและยกย่องเจ้าหน้าที่ของศูนย์ในเรื่องของความรู้ความสามารถในการสอนหลักการทำ เกษตรอินทรีย์จนกลายเป็นที่รู้จักของคนที่ทำเกษตรอินทรีย์เหมือนกัน

3.3. สร้างอาชีพเสริมให้แก่ในชุมชน จากลักษณะดังกล่าวพบว่า เจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้ได้พัฒนาการเกษตรและ พัฒนาศูนย์การเรียนรู้มาเรื่อย ๆ โดยอาศัยการเรียนรู้และประสบการณ์ที่เจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้มี ผ่านขั้นตอนการลงมือทำ สู่ความสำเร็จในการประกอบอาชีพ ทางศูนย์การเรียนรู้ก็ได้มีการสอนประกอบอาชีพ เช่น อาชีพทำไข่เค็ม อาชีพทำขนมหวาน อาชีพการเกษตร ทำปุ๋ยชีวภาพ และอาชีพเลี้ยงสัตว์ แต่อาชีพที่ทางศูนย์การเรียนรู้ได้นำมาสอนนั้น ได้ผ่านประสบการณ์ ของเจ้าหน้าที่มาแล้ว ซึ่งทำแล้วทำให้เจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้เกิดรายได้เสริมในการทำสิ่งทีกล่าวมานั้น แสดงให้เห็นถึง ประสบการณ์จริงและสามารถสร้างรายได้จริง ซึ่งเจ้าหน้าที่ได้ทำเป็นตัวอย่างเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือกับคนในชุมชน ให้ศูนย์ การเรียนรู้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น และผลการวิจัยจึงสอดคล้องกับแนวคิดต้นทุนและผลตอบแทน เบญจวรรณ รักษุณี (2530) ได้ ให้ความหมายของผลตอบแทนว่า เป็นอัตราส่วนระหว่างกำไรขั้นต้นกับยอดขาย คือกำไรที่เกิดขึ้นจากการเปรียบเทียบยอดขาย ต้นทุน พบว่า จากการทำอาชีพเสริม ทำเกษตรอินทรีย์และทำไข่เค็มขาย เมื่อหักต้นทุนในการทำออกแล้ว เจ้าหน้าที่ศูนย์การ เรียนรู้และคนในชุมชนยังมีกำไรจากการขาย ซึ่งรายได้ที่ได้จากการขายเป็นรายได้เสริมนอกเหนือจากอาชีพประจำ

3.4. สภาพแวดล้อมดีขึ้น หลังจากเปลี่ยนการทำเกษตรแบบเดิมคือการพึ่งสารเคมี มาเป็นการใช้ปุ๋ยอินทรีย์แทน ทำให้สภาพแวดล้อมภายในบริเวณของศูนย์การเรียนรู้ดูสดใสมากขึ้น บริเวณของศูนย์มีความชุ่มชื้นมากขึ้น และกลับมาอุดม สมบูรณ์อีกครั้ง สภาพดินภายในศูนย์การเรียนรู้เดิมไปด้วยแร่ธาตุ และดินมีใยอาหารมากขึ้นและผลการวิจัยจึงสอดคล้องกับ แนวคิดของ สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2540) ได้ให้องค์ประกอบสำคัญในการพึ่งตนเอง ซึ่งมีลักษณะดังนี้ การพึ่งพาตนเองได้ทาง ธรรมชาติ พบว่า เจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้ใช้ชีวิตอยู่กับธรรมชาติ โดยการทำเกษตรอินทรีย์ที่พึ่งพาธรรมชาติ ใช้พื้นที่ทาง ธรรมชาติให้เกิดประโยชน์และเกิดรายได้เสริมในการทำเกษตรอินทรีย์ ซึ่งการทำเกษตรอินทรีย์ยังเป็นการรักษาธรรมชาติและ สภาพแวดล้อม เนื่องจากการทำเกษตรอินทรีย์ คือการช่วยฟื้นฟูสภาพแวดล้อมอีกหนึ่งช่องทาง เป็นการรักษาสมดุลของ สภาพแวดล้อมไม่ให้เสื่อมโทรม

ข้อเสนอแนะ**ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย**

1. เนื่องจากการทำเกษตรอินทรีย์มีระบบและขั้นตอนในการผลิตที่ละเอียด ควรส่งเสริมให้ผู้ที่เข้ามาศึกษา เช่น หน่วยงานต่าง ๆ นักเรียนและครู ให้มีความรู้และทักษะในการปฏิบัติให้ถูกวิธี เพื่อให้ได้ผลผลิตทางเกษตรอินทรีย์ที่มีคุณภาพ และผ่านการรับรองสารปนเปื้อนในพืชผักที่ปลูก

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาวิจัยการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านของพ่อ
2. การศึกษาวิจัยเพื่อการวิเคราะห์หาจุดอ่อนและจุดแข็งของแต่ละศูนย์การเรียนรู้

เอกสารอ้างอิง

- เกษร เกษมชื่นยศ. (2563). การพัฒนาของไทยตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต, สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์, คณะมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
- ภาณุพันธุ์ อินแก้ว และคณะ. (2556). รูปแบบการพัฒนาอาชีพผักอินทรีย์ของครอบครัวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. ฉบับที่ 1, หน้า 5-7
- ยรรยง อินทร์ม่วง, และคณะ. (2550). การจัดการระบบนิเวศฟาร์มเกษตรอินทรีย์ ของนายคาพันธ์ เหล่าวงศ์มีบ้านดอนแดง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม. มหาสารคาม: โครงการวิจัยจากงบประมาณแผ่นดิน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2540). ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- หทัย ศรีสิงห์. (2551). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์ของชาวนาตามโครงการ เกษตรอินทรีย์อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการพัฒนาศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

- เกียรติพงษ์ อุดมธนะธีระ. (2561). แนวคิดและทฤษฎี Maslow ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมอสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Need). สืบค้นจาก <https://www.iok2u.com/index.php/article/11-marketing/263-maslow-s-hierarchy-of-need-maslow/Home> iok2u.com.
- ชยาพร วัฒนศิริ, ชัยวัฒน์ คงสม, และคณะ. (2553,ก). การพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของไทย. สืบค้นจาก <http://uc.thailis.or.th/Catalog/BibItem.aspx?BibID=b01023429>.
- ชยาพร วัฒนศิริ, และคณะ. (2553,ข). การวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จของผักเกษตรอินทรีย์. สืบค้นจาก [https://dric.nrct.go.th/index.php?/Search/SearchDetail/247512/สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ \(วช.\)](https://dric.nrct.go.th/index.php?/Search/SearchDetail/247512/สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.))
- ทัศนีย์ เศรษฐ์บุญสร้าง. (2555). ระบบเกษตรกรรมยั่งยืน. สืบค้นจาก http://www.nawachione.org/site/wp-content/uploads/2012/08/%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%A7%E0%B8%B1%E0%B8%95%E0%B8%B4%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%97%E0%B8%B3%E0%B8%87%E0%B8%B2%E0%B8%99_%E0%B8%97%E0%B8%B1%E0%B8%A8%E0%B8%99%E0%B8%B5%E0%B8%A2%E0%B9%8C.pdf
- เบญจวรรณ รัชส์สุธี (2530). การเงินธุรกิจและผลตอบแทน สืบค้นจาก <http://lib.rmutk.ac.th/BibDetail.aspx?bibno=116525สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ>.

พรชัย เจดามาน. (2556). แนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. สืบค้นจาก

<http://oknation.nationtv.tv/blog/jedaman/2015/12/10/entry-1/comment/>

มณ ใจสมัคร. (2558). ระบบเกษตรกรรมยั่งยืน. สืบค้นจาก <http://www.nawachione.org/2012/10/29/sustainable-agriculture/>

มนวิภา ผดุงสิทธิ์. (2553). การบัญชีต้นทุน. สืบค้นจาก

<http://uc.thailis.or.th/Catalog/BibItem.aspx?BibID=b01276532/>